

Bava Metzia (46b; see Choshen Mishpat 198:1)

R' Yochanan said: — **Under Biblical law**, the payment of money acquires movables. — **And why did [the Rabbis] say that meshichah acquires** the movable property, but paying money does not? — **It is a Rabbinic decree enacted out of concern that [the seller] might say to [the buyer]:** — **“Your wheat was burned in the attic!”**

The Gemara questions R' Yochanan's explanation:

— **But in the end, the one who started the fire must pay** for the damage done to the wheat. What need, then, is there for a special Rabbinic enactment?

The Gemara answers:

— **Rather**, it is a decree enacted out of concern that a fire might break out accidentally, in which case no one is responsible to pay for the ensuing damage. — **If you place [the merchandise] that has been paid for (but not taken) in the possession [of the seller], [the seller] will extend himself to try and rescue it;** — **but if you do not place the merchandise in the seller's possession, he will not extend himself to try and rescue it.**

Bava Metzia (49a)

— **It was stated in reference to oral commitments:** — **Rav says that reneging on [such a commitment] does not involve a lack of integrity,** — **while R' Yochanan says that reneging on [such a commitment] does involve a lack of integrity.**

Bava Metzia (Mishnah 44a)

— **If [the buyer] gave [the seller] the money, but did not take the produce from him,** — **[either one] can legally renege**, since the transaction has not yet been legally finalized. — **But [the Sages] said** about one who exercises his legal right to renege after the money has been paid: — **“The One Who exacted retribution from the people of the Generation of the Flood and from the Generation of the Dispersion,** — **He will ultimately exact retribution from someone who does not abide by his word!”**

Bava Metzia (Mishnah 48a)

— **We have before us no more serious consequence for one who backs out of his oral commitment than that the Sages are not pleased with him** and consider his behavior to be improper. But he is not subject to the censure of *mi shepara*. — ? —

The Gemara answers:

— **When there is an oral commitment accompanied by the payment of money, he who retracts is subject to** the retribution of “**but the Sages said...**” — **When there is an oral commitment alone, unaccompanied by the payment of money,** — **he who retracts is not subject to, “but the Sages said ...”**

מחוסר אמנה

שלחן ערוך (חו"מ רד, ז) - הנושא ונותן בדברים בלבד הרי זה ראוי לו לעמוד בדבורו אף על פי שלא לקח מהדמים כלום ולא רשם ולא הניח משכון, וכל החוזר בו בין לוקח בין מוכר, אף על פי שאינו חייב לקבל מי שפרע הרי זה ממחוסרי אמנה, ואין רוח חכמים נוחה הימנו.

רמ"א (חו"מ רד, יא) - אף על פי שבדברים בלא מעות יכול לחזור בו ואינו צריך לקבל עליו מי שפרע, מכל מקום ראוי לאדם לעמוד בדיבורו אף על פי שלא עשה שום קנין רק דברים בעלמא, וכל החוזר בו בין לוקח בין מוכר אין רוח חכמים נוחה הימנו. והני מילי בחד תרעי אבל בתרי תרעי אין זה ממחוסרי אמנה... ויש אומרים דאפילו בתרי תרעי אסור לחזור ואם חזר בו יש בו משום מחוסרי אמנה וכן נראה עיקר. ש"ך (שם) ובב"ח נסתפק בזה לדינא.

פתחי חושן (א, סק"ב בשם משפט שלום) - ובית דין מחויבים להתרות בו ולהוכיחו ולביישו ברבים, ומדינא מכין אותו עד שתצא נפשו, אלא דבזמן הזה אין כח בית דין יפה. (ס"ב) - אינו עובר משום מחוסר אמנה אלא כשפסקו ביניהם הדמים וגמרו ביניהם. (סק"ד) - כל שנשאר עדיין פרט אחד שלא הסכימו ביניהם, או אפילו הסכימו על כל הפרטים אלא שרוצה להתייעץ עם מישהו, אינו בכלל מחוסר אמנה.

מי שפרע

שלחן ערוך (חו"מ רד, א) - מי שנתן דמים ולא משך המטלטלים אע"פ שלא נקנו לו המטלטלים כמו שנתבאר כל החוזר בו בין לוקח בין מוכר לא עשה מעשה ישראל וחייב לקבל מי שפרע ואפילו לא נתן אלא מקצת הדמים.

מהרי"ל דיסקין (פסקים קכח) - פסקנו בנתן מקצת מעות אף שרוצה לוותר העירבון, מכל מקום צריך לקבל מי שפרע.

פתחי חושן (ב, סקל"ה) - ופשוט שאף אם נשתנה השער ולכן רוצה לחזור שאין זה פוטרו ממי שפרע.

דברי גאוני (עו, מה, עי' פתחי חושן ב, סקל"ט) - מי שקיבל על עצמו קללת מי שפרע אם נפסל לעדות... בשו"ת כנסת יחזקאל תמה על רב אחד שכתב לו בשם ספר מעדני מלך לפסלו לעדות. ובשו"ת הר הכרמל תיהא הרבה בתשובת הכנסת יחזקאל הנ"ל והאריך בראיות ובסברות לפסלו לעדות...

אם נאנס החפץ

שלחן ערוך (חו"מ רד, ב) - נתן דמי המקח ונאנס קודם שיקחנו, ואמר ליה תן לי מקחי או החזר לי מעותי, אף על פי שיש עדים שאבד באונס ולא היה כח במוכר להצילו ולא נתרשל בדבר הרי זה מחזיר הדמים, ואין כאן מקום לפי שפרע.

דברי גאוני (סג, יא) - מי שקנה חפץ מחבירו בכסף לבד בלא משיכה וחזר בו הלוקח, ובעוד שלא קיבל עליו מי שפרע נאנס החפץ מיד המוכר... תרומת הכרי הוכיח דמחויב הלוקח לקבל מי שפרע. ועי' בשו"ת שואל ומשיב שחולק. [ועי' גם ערך ש"י (רד, ב) שחולק.]

משפט שלום (שם) - בדין נאנס המקח, עי' בבעל המאור דסבירא ליה דאם נשרף אינו יכול לחזור. [ע"ש אי יכול לומר קים לי כהבעל המאור.]

מהרש"ם (חו"ס סי' רכג) - והנה כבר כתבתי במשפט שלום סי' ר"ד דהיכי דשילם כל המעות בזמן הזה קנה משום סטימותא.